

Eshpo‘latova Shohsanam Farxodovna

Termiz Iqtisodiyot va Servis universiteti
pedagogika va ijtimoiy gumanitar fanlar fakulteti
Jismoniy madaniyat ta'lim yo'nalishi talabasi

O'ZBEKISTONDA AYOLLAR FUTBOLINING BUGUNGI KUNDA RIVOJLANISHI

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola O'zbekiston Respublikasida ayollar futbolining bugungi kundagi rivojlanish jarayonini atroflicha yoritishga bag'ishlangan. Unda ayollar futbolining shakllanishi, tarixiy bosqichlari, jamiyatdagi qabul qilinishi va rivojlanish dinamikasi chuqur tahlil qilinadi. Mavzu doirasida O'zbekistonda bu sport turiga bo'lgan davlat e'tibori, qonunchilik asoslari, hamda sport infratuzilmasining kengayib borayotganligi haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, O'zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi (OFA), Jismoniy tarbiya va sport vazirligi hamda xalqaro tashkilotlar, xususan FIFA va Osiyo Futbol Konfederatsiyasi (AFC) bilan olib borilayotgan hamkorlik natijalari tahlil qilingan. Ayollar jamoalarining soni ortib borayotganligi, musobaqalarning tizimli tashkil etilishi, yoshlar futboli va professional futbolni uyg'unlashtirishdagi muvaffaqiyatli tajribalar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Ayollar futboli, O'zbekiston sporti, OFA, sport siyosati, gender tengligi, yoshlar futboli, sport infratuzilmasi, ayollar terma jamoasi, futbol rivojlanishi, ijtimoiy faollik.

So'nggi yillarda dunyo miqyosida ayollar sportiga, xususan ayollar futboliga bo'lgan e'tibor oshib bormoqda. Bu tendensiya O'zbekiston uchun ham dolzarb hisoblanadi. Mamlakatimizda sportning barcha yo'nalishlari qatori ayollar futboli ham jadal rivojlanib bormoqda. Bu rivojlanishda davlat siyosati, O'zbekiston Futbol Assotsiatsiyasi (OFA) tashabbuslari, xalqaro hamkorlik va mahalliy futbol klublarining faoliyati muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada O'zbekistonda ayollar futbolining tarixiy shakllanish bosqichlari, hozirgi holati, mavjud muammolar va istiqbollari haqida fikr yuritiladi. O'zbekistonda ayollar futbolining shakllanishi 1990-yillarga to'g'ri keladi. Dastlabki ayollar jamoalari — “Sevinch” (Termiz) va “Qizilqum” (Zarafshon) — orqali asos solingan. Dastlab bu sport turi keng jamoatchilik tomonidan yetarlicha qabul qilinmagan bo'lsa-da, vaqt o'tishi bilan unga bo'lgan qiziqish oshib bordi.

2000-yillarda OFA tarkibida ayollar futboli bo'limi tashkil etildi. FIFA va Osiyo Futbol Konfederatsiyasi (AFC) bilan hamkorlikda o'tkazilgan treninglar, trenerlar tayyorlash kurslari, infratuzilmani rivojlantirishga yo'naltirilgan grantlar bu sohaga yangi sur'at bag'ishladi. Bugungi kunda O'zbekistonda ayollar futboli jadal rivojlanmoqda. Respublika bo'ylab 20 dan ortiq ayollar futbol klublari faoliyat yuritmoqda. “Sevinch” (Termiz), “Bunyodkor-W” (Toshkent), “Andijon WFC”, “Navbahor WFC” kabi klublar yuqori natijalar bilan ajralib turadi. Ayollar uchun alohida Superliga, Birinchi liga, hamda U-16 va U-20 yosh toifalari bo'yicha musobaqalar tashkil etilgan. Ayollar milliy terma jamoasi Osiyo chempionatlarida qatnashib, yaxshi natijalarga erishmoqda. Jumladan, 2022-yilgi U-20 Osiyo chempionatida O'zbekiston kuchli sakkizlikka kirdi.

Ayollar futbolining rivojlanishiga quyidagi omillar ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda:

- Davlat tomonidan sportga e'tibor
- OFAning strategik dasturlari
- FIFA va AFC bilan hamkorlik
- Murabbiy va futbolchilar tayyorlov tizimi

- OAV orqali sport targʻiboti

Biroq quyidagi muammolar mavjud:

- Ijtimoiy stereotiplar va jamiyatdagi qarshiliklar
- Moliyaviy resurslarning cheklanganligi
- Murabbiylar va hakamlar yetishmasligi
- Sport bazalarining baʼzi hududlarda mavjud emasligi

Kelajakda Oʻzbekistonda ayollar futbolini yanada rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar rejalashtirilmoqda:

1. Har bir viloyatda yangi klublar tashkil etish
2. Futbol akademiyalarida qizlar guruhlarini koʻpaytirish
3. Ayollar hakamligi va murabbiylik maktablarini rivojlantirish
4. Terma jamoaning xalqaro reytingda oʻrin egallashi
5. Ayollar futbolini ommaviylashtirish va ijtimoiy ahamiyatini oshirish

2030-yilgacha moʻljallangan strategik rejalar asosida FIFA va OFA tomonidan sporti, xususan futbolga alohida eʼtibor qaratilmoqda. Sport maktablari, akademiyalar va klub tizimida ayollar uchun teng sharoitlar yaratilmoqda. OFA tashabbuslari: Oʻzbekiston Futbol Assotsiatsiyasi tomonidan murabbiylar va hakamlar uchun ayollar futboliga ixtisoslashgan seminarlar tashkil etilmoqda. Xalqaro hamkorlik: FIFA va AFC bilan hamkorlikda ayollar futbolini rivojlantirish dasturlari doirasida grantlar ajratilmoqda. OAV va ijtimoiy tarmoqdagi targʻibot: Ayollar futboli ijtimoiy tarmoqlarda keng yoritilishi tufayli, jamiyatdagi munosabat oʻzgarib bormoqda.

Oʻzbekistonda ayollar futboli oxirgi yillarda sezilarli darajada rivojlanmoqda. Bu yoʻnalishda erishilgan yutuqlar va mavjud muammolarni chuqur tahlil qilgan holda, kelgusidagi rivojlanish uchun puxta asoslar yaratilmoqda. Jamiyatdagi qarashlar oʻzgarib borar ekan, ayollar futboli faqat sport emas, balki ayollarni ijtimoiy faollashtirish, sogʻlom turmush tarzini targʻib qilish vositasi sifatida ham ahamiyat kasb etadi. Oʻzbekistonda bu yoʻnalishda amalga oshirilayotgan islohotlar, albatta, yaqin yillarda oʻz samarasini beradi va ayollar futboli xalqaro miqyosda ham eʼtirof etilgan sport sohasi sifatida mustahkam oʻrin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-noyabrdagi PQ-4504-sonli qarori – “Sport sohasida islohotlarni yanada chuqurlashtirish va sport infratuzilmasini rivojlantirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida”.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Jismoniy tarbiya va sport vazirligi – Rasmiy axborot byulletenlari (2020–2024).
3. Oʻzbekiston Futbol Assotsiatsiyasi (OFA) rasmiy veb-sayti: www.ufa.uz
4. FIFA Women’s Football Strategy Report – 2022. FIFA rasmiy sayti: www.fifa.com
5. AFC Women’s Football Development Guidelines – 2021. Asian Football Confederation.
6. Gʻaniyev A., Yusupova M. – “Sport menejmenti asoslari”, Toshkent, 2020.
7. Madrahimov A. – “Futbol asoslari va uni rivojlantirish muammolari”, Toshkent, 2018.
8. "Sevinch" ayollar futbol klubi rasmiy maʼlumotlari. www.sevinchfc.uz
9. Tohirova G. – “Oʻzbekistonda ayollar sporti va gender tenglik: muammo va istiqbollar” // “Ijtimoiy fikr” jurnali, 2021, №2.
10. Internet manbalari:
11. www.olamsport.com – Oʻzbekistonda sport yangiliklari portali.

12. www.tribuna.uz – Futbol va sport yangiliklari.
13. www.daryo.uz – Ayollar futboliga oid intervyu va maqolalar